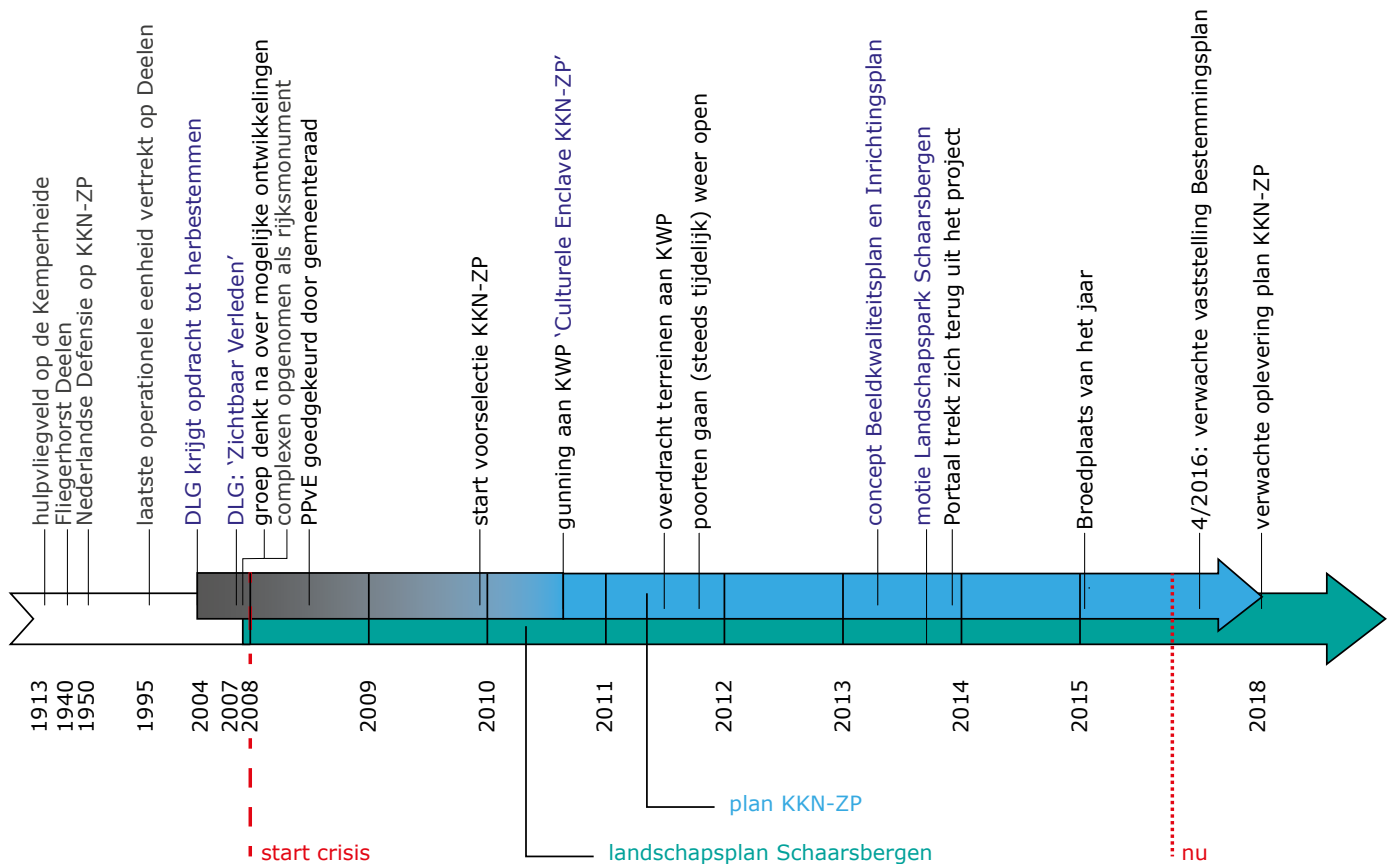

DTO COLLEGE 2015 MIDDLE UP DOWN BUITENPLAATS KONINGSWEG ARNHEM

Ontstaansgeschiedenis

Voorgeschiedenis - Kamp Koningsweg Noord & Zeven Provinciën

enkele interessante algemene links:

- [wikipedia](#)
- [digitale bibliotheek Nederlandse letteren](#)
- [Dick Veerman over Vliegbasis Deelen](#)

1913: oprichting hulpvliegveld op de Kemperheide in aanvulling op vliegveld Soesterberg door de Luchtvaartafdeling der Koninklijke Luchtmacht voor het patrouilleren langs de landsgrenzen ter handhaving van de neutraliteit.

1940: de banen van het vliegveld worden omgeploegd zodat het onbruikbaar wordt voor de Duitse indringers

1940-1944: Duitsers bouwen het vliegveld uit tot Fliogerhorst Deelen, met een omtrek van 25 km en een oppervlakte van 4.000

ha (waarvan 2.000ha van het Nationale Park de Hoge Veluwe), het centrum van de Duitse Luftwaffe in Noord-West Europa. Er werd een typisch startbanenstelsel in de vorm van de hoofdletter A, rolbanen en een **spoorverbinding** met Wolfheze aangelegd tezamen met zo'n 900 gebouwde objecten. De gebouwen werden gebouwd in de zogenoemde 'Heimatschutzstil'. Alle gebouwen moesten zo onopvallend mogelijk, zowel in stijl als opzet. Dit resulteerde in boerderij-achtige complexen met muren van 50cm dik met opgeschilderde ramen, vaak opgesteld in een dorpse plattegrond. Het gebied de Zeven Provinciën werd opgezet als 'agrarisch' complex bestaande uit zeven "arbeits- und angestellterwohnungen" als huisvesting voor burgerpersoneel aan een weiland. Later werd Kamp Koningsweg Noord gebouwd in een L-vormige setting bestaande

uit zes identieke bunkergebouwen van twee lagen en een kap. Deze bunkers werden gebruikt als legeringsgebouwen voor enkele honderden "luftnachrichtenhelferinnen, de zogenaamde Blitzmadels. Daarnaast werd in 1943 Diogenes opgeleverd: een bunker van 60x40x16 meter met muren van drie-en-een-half tot vier meter dikte waarin het vluchtleidings- en commandocentrum werd ondergebracht.

1944: operatie Marketgarden: Deelen wordt zwaar gebombardeerd en de Luftwaffe eenheden verlaten de basis.

Maart 1945: alle Duitse militaire activiteiten rond Deelen worden gestaak

1946-1950: opslagplaats voor allerlei onbruikbaar defensie materieel

1950: De Nederlandse Defensie gaat zich vestigen op Kamp Koningsweg Noord – Zeven Provinciën (KKN-ZP). Een aantal gebouwen worden gesloopt en enkele nieuwe gebouwen worden opgericht onder andere de Radio Radarschool, een radartoren, een vrachtauto –en bussengarage en een kerkje. De oudere Duitse gebouwen worden aangepast aan de moderne tijd, waarbij bijvoorbeeld de ramen worden vergroot. De gebouwen zijn zeldzaam: in Nederland komen verder geen Duitse legeringsgebouwen voor die in twee lagen zijn uitgevoerd.

1 dec 1995: 300 Squadron vertrekt als laatste operationele eenheid van de Vliegbasis Deelen. De aan de basis grenzende gebouwencomplexen worden grotendeels afgestoten, maar het vliegveld wordt door Defensie aangehouden als militair luchtvaartterrein (MLT)

2004: De Dienst Landelijk Gebied (DLG) krijgt van het ministerie van LNV de opdracht om voor de terreinen van KKN-ZP een nieuwe bestemming te vinden in samenwerking met Rijksvastgoed –en Ontwikkelingsbedrijf.

2006: laatste militair vertrekt

2006-2011: Kabath Vastgoedbescherming beheert het vastgoed en vult deze met tijdelijke bewoning om verval raakt, kraken en onveilige situaties te voorkomen.

Het masterplan – Buitenplaats Koningsweg

2007: DLG komt met een visie '[Zichtbaar](#)

[Verleden'](#) welke wordt aangevuld met de conceptnotitie '[Buitengebied Arnhem-Noord: Koers voor de Toekomst](#)' van de gemeente Arnhem, passend binnen het [Ruimtelijk Ontwikkelings Kader](#) (ROK) van de provincie Gelderland en in overleg met de dorpsraad Schaarsbergen. Dit houdt kort in: herstel van het landgoedkarakter, militair erfgoed staat centraal en het gebied wordt grotendeels toegankelijk voor mens en dier. De complexen KKN-ZP worden beschouwd als een verdienlokatie: hier voorziene opbrengsten worden ingezet om elders terreinen tot een volledig groene eindbestemming te ontwikkelen. De terreinen hebben een grote cultuurhistorische waarde en liggen in de ecologische hoofdstructuur, Natura 2000 en nationaal landschap. Dit vormt de kaders voor verdere ontwikkeling.

Feb 2007: [internationaal ontwerpatelier](#)

Mei 2007: het historisch Cuypergenootschap [organiseert een wandeling](#) over het voormalige kazerneterrein. Beeldend kunstenaar en conceptontwikkelaar Hans Jungerius neemt deel en is direct door haar schoonheid gegrepen.

Een kleine groep lokale professionals denkt na over ontwikkelingsmogelijkheden: Hans Jungerius (initiatiefnemer, beeldend kunstenaar), Marco de Wilde (Portaal; wonionghcorporatie), Frank Donders (SLAK; atelierbeheer), Nick de Boer (Kondor Wessels Projecten; ontwikkelaar), Harro de Jong (Buro Harro landschapsontwerp), Edwin Verdurmen (CASA; architectuurcentrum) en Hans Venhuizen (Buro Venhuizen; cultureel planoloog). Eerste ideeën over een culturele corridor en slow urbanism.

Hans Jungerius formeert een team met KWP, Portaal, atelierbeheerder SLAK, landschapsarchitect Buro Harro en bureau MVRDV voor deelname aan de tender.

2007: de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM) duidt het vliegveld, met in totaal 191 objecten en structuren verdeeld over 9 complexen aan als [Rijksmonument](#). Ook is een gedeelte van de ondergrond met elementen uit de aanlegperiode 1941-1944 aangewezen als 'beschermd zone'; het gaat om infrastructuur, beplantingsstructuur en indeling.

29 sept 2008: Publiek Programma van Eisen (PPvE) voor KKN-ZP [goedgekeurd door de gemeenteraad van Arnhem](#).

Dec 2009: [voorselectie start](#) voor KKN-ZP. Middels een voorselectie wil men komen tot een openbare verkoop. De selectievoorwaarden omvatten een financiële bieding en een masterplan. Het masterplan wordt beoordeeld op versterking van de Veluwse natuur, behoud van militair erfgoed en architectonische kwaliteit van de voorgestelde nieuwbouw.

PS: een vereiste uit het plan > de overdracht is gepland in juni 2010. De sloop van de aangegeven gebouwen, gedeeltelijke verwijdering van de infrastructuur en het herstel van het landgoedkarakter (herplant bos e.d.) moet binnen 3 jaar ná het verdrachtmoment aan de nieuwe eigenaar / ontwikkelaar gereed zijn.

Kondor Wessels Projecten (KWP) en Stichting Portaal met landschapsarchitect [Buro Harro](#), architect MVRDV, cultureel ontwikkelaar [G.A.N.G.](#) en atelierbeheerder [SLAK](#) dienen een [masterplan](#) in: een culturele woon-werkenclave. Het deelgebied Zeven Provinciën wordt een woonenclave, het deelgebied Kamp Koningsweg Noord zal ruimte bieden aan kunst, cultuur en kleinschalige verblijfsrecreatie; kunstenaars en andere professionals kunnen hier werken en wonen.

15 sept 2010: gunning aan KWP (o.b.v: Masterplan + 2 miljoen euro)

Juli 2011: overdracht terreinen aan [KWP](#)

Sept 2011- : na 71 jaar gaan de poorten weer [\(tijdelijk\) open](#) bij activiteiten

Hans Jungerius [woont](#) al tijdelijk op het terrein als 'culturele huismeester'

[SLAK maakt enkele gebouwen klaar](#) voor zo'n 30 kunstenaars.

[Stichting G.A.N.G.](#) organiseert regelmatig projecten om de ontwikkeling van het terrein tot een culturele enclave gestalte te geven. Daarnaast wil G.A.N.G. bijdragen aan de actuele discussie over landschap en natuurbelevingen visie ontwikkelen op landschap en op dit 'gebied' in het bijzonder. Bijvoorbeeld om Arnhem beter te verbinden met de Veluwe.

11 april 2013: KWP presenteert aan de inwoners van Schaarsbergen het concept [beeldkwaliteitsplan](#) en [inrichtingsplan](#)

tijdens de [dorpsraadbijeenkomst](#).

Nov 2013: Gemeenteraad Arnhem neemt de [motie](#) van GroenLinks aan waarin de gemeente wordt opgeroepen actief het initiatief 'Landschapspark Schaarsbergen', een kunst- en natuurzone van het centrum van Arnhem tot aan de Hoge Veluwe onder de werknaam, te ondersteunen.

Nov 2013: Corporatie [Portaal trekt zich terug](#) uit het project Buitenplaats Koningsweg. De corporatie zou daar 34 atelierwoningen met een sociale huur voor kunstenaars realiseren.

Jan 2015: [broedplaats van het jaar](#)

Een culturele corridor - Landschapspark Schaarsbergen

Waar in vele projecten de 'alternatieve' ontwikkeling samenvalt of onderdeel is van het grotere 'masterplan' is het hier haast het omgekeerde. Het masterplan Buitenplaats Koningsweg is hier onderdeel van het grotere 'alternatieve' plan [Landschapspark Schaarsbergen](#).

Landschapspark Schaarsbergen is een plan van Hans Jungerius en stelt een culturele corridor voor die Nationaal Park de Hooge Veluwe ononderbroken verbindt met Sonsbeekpark in het centrum van Arnhem. Hiermee wordt gebroken met de huidige traditie van denken in oost-west gerichte afgesloten gebieden welke worden begrensd door spoor, Schelmseweg, de A12 en de Koningsweg (en bij uitbreiding de Rijn als je ook [De Eilanden 2.0](#) meerekent, de nieuwe landschappelijke en stedelijke ontwikkeling van het gebied Stadsblokken-Meinerswijk ten zuiden van centrum Arnhem).

Het voormalige militaire complex Vliegbasis Deelen - Kamp Koningsweg Noord - Zeven Provinciën is hierin lang een vast onderdeel geweest door zijn ontoegankelijkheid. Nu de hekken mogen verdwijnen en masterplan Buitenplaats Koningsweg voorziet in een nieuwe meer open inrichting kan het een belangrijke stepping Stone vormen in de noord-zuid gedachte natuur -en cultuurzone Landschapspark Schaarsbergen. Deze zou bestaan uit (van noord naar zuid): Nationaal Park De Hooge Veluwe, Vliegbasis Deelen, Buitenplaats Koningsweg, Park Schaarsbergen, Park Zypendaal en Park

Sonsbeek. Hiermee zou het de [grootste kunst- en natuurzone](#) worden van Nederland waarbij de al bestaande culturele instellingen worden verbonden: het Kröller Müller Museum, het Nederlands Openluchtmuseum en Burgers' Zoo.

Het masterplan Buitenplaats Koningsweg voorzagt hier natuurlijk al in en presenteerde zich van bij de start dan ook uitdrukkelijk als 'culturele woon-werk enclave' waarbij het gebied meer wordt 'opengesteld voor mens en dier' zoals geëist in de randvoorwaarden van de Dienst Landelijk Gebied. De snelheid waarmee het gebied oorspronkelijk werd gedacht te gaan ontwikkelen wordt echter afgeremd door de vereiste natuurinventarisatie. De kazernecomplexen liggen weliswaar niet binnen de grenzen van Natura 2000 maar worden er wel door omgeven. Ze liggen wel in de ecologische hoofdstructuur van de Veluwe en geldt er op het terrein de Flora- en Faunawet wat betreft beschermde planten- en diersoorten. Hier zorgt dus niet crisis voor een pauze in de geplande ontwikkeling maar de looptijd van noodzakelijke onderzoeken. Dit geeft nu wel meer ruimte om het gebied, wat lang een grote onbekende is geweest, niet alleen zo op de kaart te zetten dat de geplande ontwikkeling straks juist wordt ingevuld maar tegelijkertijd het publiek een nieuwe kijk krijgt op (de mogelijkheden) van het gebied. Hierin speelt [Stichting Verborgten Landschap](#) een belangrijke rol. In hun eigen woorden: "met het Landschapspark lanceert stichting Verborgten Landschap een nieuwe methode van gebiedsontwikkeling: het innovatieve vermogen van beeldend kunstenaars nemen wij als uitgangspunt voor duurzame oplossingen en koppelen wij aan sectoren buiten de kunsten en marktpartijen." Door het gebied te programmeren willen ze het unieke DNA en mogelijk van het terrein zichtbaar maken, veiligstellen in de verdere ontwikkeling en integreren in het de culturele as Veluwe-Arnhem.

Invulling

Het terrein wordt nu al 'bewoond' door verschillende organisaties:

SLAK stelt een pand ter beschikking aan onder andere:

- [Hack24](#)
- [Het Gelders Restauratie Centrum](#)

- [Maartje Kunen](#)
- [Vachtvanvilt](#)

Ook is er horeca met [Garage Royal](#) in de voormalige onderhoudsgarage voor rijdend materieel van defensie.

[Buro Harro](#) en [Florentijn Hofman](#) hebben er hun bureau.

Stichting Verborgten Landschap is de culturele gangmaker op Buitenplaats Koningsweg en organiseert verschillende evenementen:

- [CODE ROOD](#): elke laatste zaterdag van de maand wordt een eendaags cultureel evenement opgezet door verschillende partijen: [De Portiersloge](#) (Mirjam Geelink), de [Kleine Kapel](#) (Brieke Drost), de [Guestroom](#) (Oscar Lourens, Sibylle Eimermacher en Jeroen Glas) en [Transmute24](#) (BiOP) in samenwerking met Stichting Verborgten Landschap (Hans Jungerius, Caro Delsing), [Proposal Base](#) (Jeroen Glas, BiOP), het Stookhuisje, de [MIR](#) (Alphons ter Avest, Rob Groot Zevert) en tot slot Garage Royal (Tijs en Lisa).

- ['Verkenner'](#): Verborgten Landschap nodigt regelmatig beeldend kunstenaars uit om als artist in residence een tijd in het gebied te verblijven en via een vrije opdracht hun indrukken vast te leggen. Het resultaat wordt dan gepubliceerd in [cahiers](#).

- [Excursies](#): Hans Jungerius neemt mensen mee over het terrein en vertelt de verhalen die er schuil gaan.

[Tentstock](#): eenmaal per jaar kan je ook kamperen op het terrein. Tentstock keert de normzale festivalorganisatie om: het is geen festival met een kampeerterrein maar een kampeerterrein waarop je kan genieten van muziek, kunst, theater en literatuur.

[Diogenes](#): het [oud commandocentrum](#) van de Luftwaffe in een enorme bunker wacht ook op een herbestemming. Naast opslag voor Park de Hoge Veluwe en het Gelders archief is er nog ruimte voor [nieuwe programmatie](#).

[Studio Omstand](#), een artist-based projectbureau dat de relatie tussen hedendaagse beeldende kunst & het publieke domein onderzoekt, organiseert [artist in resident](#) programma in een ex-navo bunker, het [boosterstation 5VEP](#).